

Da li naizmenično čitanje dva alfabeta zahteva kognitivnu kontrolu?

Dušica Filipović Đurđević¹²³

¹Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

²Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

³Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

dusica.djurdjevic@f.bg.ac.rs

Govornici srpskog jezika imaju sposobnost da se često i lako prebacuju sa jednog alfabeta na drugi, čitajući ili pišući naizmenično Ćirilicu ili Latinicu. Ova specifična situacija pruža priliku za istraživanja procesa kognitivne kontrole u jeziku. Kognitivna kontrola obuhvata skup viših kognitivnih funkcija koje omogućavaju da se složeni proces obrade informacija i njime vođeno ponašanje dinamički prilagođavaju datom cilju. Zahvaljujući toj fleksibilnosti, oni postaju adaptivni, odnosno omogućavajući optimalno funkcionisanje u datom trenutku. Kada se kognitivna kontrola primeni na obradu i produkciju jezika, govorimo o jezičkoj kontroli. Tokom prethodnih decenija, ovaj proces je detaljno ispitivan u okviru studija bilingvalnih govornika (osoba koje mogu da komuniciraju na dva jezika). Brojna istraživanja pokazuju da potreba za smenjivanjem jezika tokom produkcije (npr. imenovanja slika na jednom, pa na drugom jeziku) pobuđuje procese jezičke kontrole i to na dva načina. S jedne strane, izaziva trenutnu (prolaznu) kontrolu (*engl. transient control*) u situaciji kada se iznenada pojavi potreba za smenom jezika. S druge strane, izaziva trajnu (produženu) kontrolu (*engl. sustained control*) u situacijama kada postoje indikacije da će promena ponašanja biti potrebna na duže staze. U našim istraživanjima pošli smo od opšteg okvira smene jezika kod bilingvalnih govornika i prilagodili (i obogatili) metodologiju kako bismo ispitali procese jezičke kontrole u razumevanju jezika tokom smene alfabeta unutar istog jezika. Stavljajući govornike srpskog jezika pred ovaj redak i nedovoljno ispitivan kognitivni zadatak, otkrili smo da smena alfabeta može da izazove i trenutnu i trajnu jezičku kontrolu, a dodatno stekli uvide u dinamiku ove složene adaptacije.